

SOBA

DESET LIRSKIH ZAPISA

vera blagojević

I
Danas sam ponovo odlutala putem do one šume. U njoj je sada sve drukčije. Zute boje su se pretakale niz zrake i protakale sav vidik. Ulazeći duboko među stabla tonula sam po mrtvom lišću. Mislim da sam dugo hodala. Omamljena mekom prostirkom legoh ispod jednog stabla. Miris koji se u grudvama dizao iz zemlje i rasipao u zraku podsećao me na našu poslednju šetnju.

Što sam duže ležala sve veća nemoć me je obuzimala i taj miris se uvlačio u odecu i prodirao kroz kožu. Sve je bilo tiho. Bila sam uvučena u sebe u tom miru. Bez pokreta. Dok se šuma kao avet njihala nada mnom.

II
Živela sam isto kao što bih živela u neko drugo vreme u ovom uskom prostoru ili u isto ovo vreme u nekom drugom dalekom gradu.

Vlaga iz nizine se uspinjala i dopirala gore do moga prozora. Obilovala me i prelivala se u sobu. Prodirala je kroz mene, kroz moje razređeno lišće, kroz lice sada već prozirno i nestarno od dugih čekanja. Vlaga se ulivala u prostoriju šumno i primetno. Čula sam je kako tajanstveno šapće došla sa reke, doplovlila kroz grad tajnim kanalima nevidljivim ili možda i nepostojećim.

Bio je to sumrak blede prostr, u čiju se sivu zamučenu skramu ucrtao grad vidljiv, na dohvataj pokreta. Ali moje ruke behu ukočene i stegnute jedna u drugu. Kao da očekivahu da ih neko prihvati i povede kroz tu vlagu, kroz tu maglu koja je kao živi zid krila daleki ustalasani prostor i jedno blestavo i svetlo mesto željeno i nedostižno.

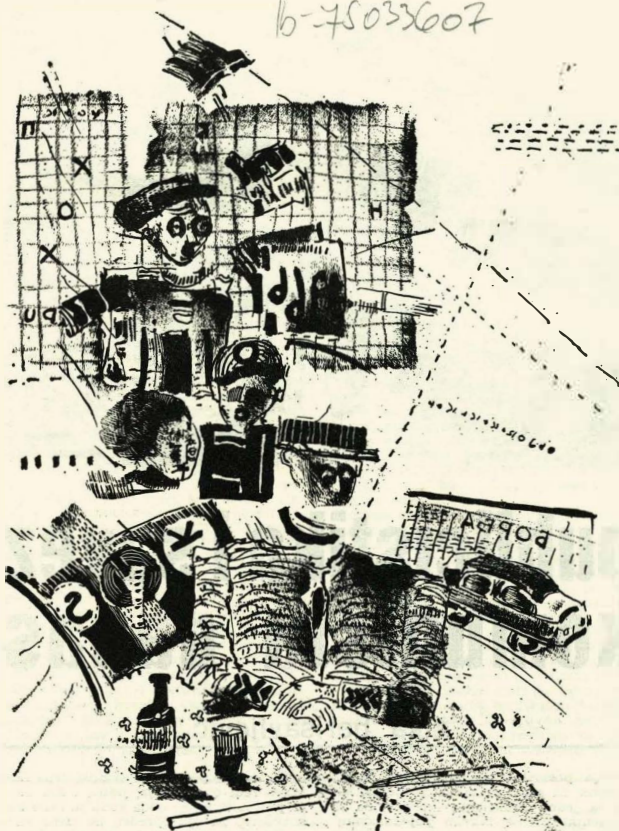
III
Bio je to dan koji je gusto padao po mom licu, koji je zgrušano nataložen počivao na mom nemoćnom telu. Dan koji sam očekivala i u koji nisam mogla da podem. Nepomično sam ostajala da bđim tu na ivici, na povratku u sebe, iznenada novu i nepoznatu.

IV
Bila sam to ja, sjeđinjena sa stenama, tu na suncu, kao ispijena školjka, kao sasušena alga pobeležela u nanosu vode. Ležah nepomično kao krhki, mala i providna, preplavljena suncem u lakom gibanju zraka.

Ja, sasvim izvijena poput senke, i svijena u čudnom kolutu u sebe. U podne, na pregrejanoj obali, ronila sam u vrelinu koja je tanjila moje udove, razvlačila ih kao meke biljke, uvlačila se u pore. Kao životinja prostrta poda mnom, more je upijalo moje telo, otvarajući se iznenada zahuktalo i divlje — pomahnitelo kraj mene.

Dan je trajao na mom telu, dan sasušen, sasvim krt i lomljiv. Nemoćan za pokret, sasvim melem izdubčen sa algama izdubčenim iz dubina, odbačenim iz te crne utrobe, sada sasušenim i iskidanim, vrelim usnama vode na meni, dok sam polako uvlačila svoje lice, tražeći spas svojoj lomljivosti, u njihovoj izlomičnosti. Na obali je bilo moje telo, ta uzaludna da predrom do sebe same. Ali u moje oči se ne primaće ništa sem nagog tela izgubijenog među stenama, tela na površini vode. spaljenog u mom oku.

Tamo na horizontu crne mrlje se rasipahu i kao truli vodeni cvetovi izranjahu iz mora vukujući za sobom slapove slane vode, dizahu se u nebo koje se pod teretom svetla stropoštalavalo, koje je padalo raspadajući se po mom telu, po mojim nagim udovima, stežući me kao sivi oklop prikovan za stene.

Mogla sam da gledam samo u taj beskrak, da tonem u njega, a to nebo, samo ono usmereno na mene svom svojom težinom, samo ono je moglo da me saviada i drži privijenu uz tu pustu obalu.

V
A kada otvorih oči videh da to više nije bio kamen. To nije bila bela gruda. To bi tvoja ruka na koju glavu naslanjah. I suze počeh padati po njoj i ostajajući tragove usešene u betinu kože. Ali ruka se naglo pomeri, počeh nestajati iz mojih očiju, razdvajati vazduh i otiskivati se u bezdan svetla mene. I ja požalih što to ne bi kamen, onaj kamen iz sna da poverujem kako su nam tela uz njega prisla.

VI
Prilazim gradu u čije utrobe izbija gorostasno šiblje sa vrhovima oštro uprtim ka

visini. Kao neman zauzimaju prostor rascvetali bokori i njihov žarki odsjaj palih oči. Prilazim gradu opasnom tom razbuklatom vatrom i njena moka lako savladava moj vid. Spuštam pogled ka reci u čije vode bespomoćno uranja sen tog sjaja. Kao koplja uprta u moja prsa drvoredi liju užasno zeleno svetlo, obiljavu me i ja goreći ne mogu da pridem tom gradu. Uzalud čekam da prođe ova noć. Duga ukopano stojim na mostu zaustavljena tom nepoznatom vatrom i gledam svoje telo kako nemoćno tone u sjaj vode.

VII
Bio je to zid pun zelenih mokrih naslaga koje su se taložile po njegovim ivicama. U daljini, jedno telo opušteno kraj njega, vuklo me tankim nevidljivim nitima kroz polunmrak. Išla sam duž zida sporo tonući u meki prostor kamenom zasvođen, upi-

jajući njegovu gustu vlagu. Telo se izenada gubilo obvijeno neprozirnom maglom i na mahove iznova pojavljivalo kao bleđa sve udaljenija sen. Tražeći ga širom ras klopjenih očiju činilo mi se da sam dostizala do njega, a ono je nestajalo dok sam pipajući duž oštrih ivica, stežući svojim rukama, nailazila na čitini prazni prostor ispred sebe. Propadala sam kroz taj kamen sve dublje. I obrušavala se u njega niz hladne strme svodove svakim svojim novim korakom.

Bio je to zid sa tragovima mojih danova, sa slikom nečije ružičaste krvi. Zнала sam da tog tela više nema, da ga i nije bilo kraj zida. Samo senka mojih očiju, ta tamna senka, prodiraše kroz mrak.

VIII
U mom snu nije bilo prisutno more. Pokušavala sam da mu primaknem jednu telo. Uzalud. Odupiralo se u svojoj silni ro-neći i otiskujući se duboko ispod mene.

IX

Ali ja sam znala da je to bilo vreme koje je kizilo i nesebično padalo po nama. Nagonilavalo se na naša obnažena koracnja od jednog do drugog zida naših tela. Mi nismo znali da se ustremimo na vreme. Dani su nepovezani i isečeno liši kriuvadvom linijom za nama. Dani zapleteni u nas kao i mi jedno u drugo. Više nismo mogli da se zaustavimo i neprimetno smo se otiskivali niz svako sledeće jutro, ne primetujući da je ono novo. Sve se obnavljalo u nemogućoj želji da ne prestane. Da se ne salomi u svojoj blagaj krhkosti. Strahovah noću da ću svojom hladnom rukom naći na prazninu izvan svoga tela ili da ću nappitati ponor u sebi samoj i sunovratiti se u njega. Da ću iznenada naći svoje ukočeno lice sa tragom samoće. Ali tu je bilo još jedno telo. Ono je disalo. Mogla sam da ga slušam. Da ga čujem i da mu pridem i u snu. Ono je pomeralo uzdah u lakim slojevitima izmedu nas. Ono je unosilo nemir u mene.

Strahovala sam da taj uskovitlani vazduh ne poremeti naš mir, ne ozledi moje telo, da taj zrak isečen među nama ne ostavi ožiljak na mom licu dok slušam to telo kako diše.

Svoje časove samoće, momente kada sam se uvlačila sva u sebe, izjednačavala sam sa trenom kada se padajući u snu podvlaćim sve dublje pod to prisutno telo, pokušavajući da odagnam svoj strah.

X

Bilo je to veće koje je plinulo po meni, koje se iskričavo rasipalo poput talasa. Bilo je to veće koje je u mlazevima ulazilo u mene. Primah ga bez uzdaha, bez straha ili krika. Ili je ono mene primalo. Uvlačilo u svoje hladno razmaknuto telo. Tek ne znam. Bejah sjeđinjena sa njim u toj gluhosti koja me je okružavala. Bejah ispijena u toj vrelini ili ono u meni beše izreženo i zgrčeno kao ukročena zver. To čilo se u svom i mom iznednomtobu. Prihvatala sam ga i ne sluteci da je već obuhvaćeno celim mojim bićem.

To veće, ta meka vlaga, izvirala je iz vazduha i otiskujući se padala; i ja kao da sam splejana s njom padala po sebi samoj. Sva iskomadana i iskidana htedoh da se stegnem i da prikupim svoje telo. Ali uzalud. Taj krik uzleteo je iz mene nenadano oplodeno negde u dnu mojih udova. Šrio se duboko, prodirući, raznoseci i stežući nazimerično moje bice, skupljajući ga u grudvama masu sasvim privijenu i uvučenu u sebe. Tornjevi ispeti u nebo i zvonjava pokušavali su svojim prondranjem u visinu da rasnu i mene. Da me raznesu. Zvona usnjedeženi ispod mojih udova uzdizala su mene. Odnosila. Bilo je to veće u koje sam tonula.

PUBLICISTIKA I SAVEZ KOMUNISTA DANAS

(NASTAVAK SA 3. STRANE)

časopisa treba da budu heterogene po profesionalnom profilu svojih urednika, ali — ne i u elementarnom ideološkom smislu. Drugo — ako se radi o časopisima iz oblasti kulture i umetnosti, onda se za opšte časopise, časopise — tribine, moramo založiti u onim oblastima gde nema uslova za postojanje više časopisa, iako ima više tendencija, jer bi bilo kulturno-politički necelishodno u takvim slučajevima omogućiti da samo pripadnici jedne tendencije imaju svoj časopis. Otuđ u redakcijama ovakvih časopisa treba da budu zastupljeni predstavnici svih značajnih strujanja koja u jednoj oblasti stvaralaštva postoje i vrede.

Tamo, pak, gde postoji više časopisa, odnosno — gde kulturno-politički razlozi pokazuju da treba da ih postoji više, može da bude sasvim dobro da se oni međusobno diferenciraju po stvaralačkim afinitetima i opredeljenjima, jer je to prirodno, i podsticajno (sa tog stanovišta. naša situacija na području književne periodike zahteva posebnu analizu; u imamo nekoliko časopisa između čijih fizionomija nema primetne razlike, koji su nastali na temelju ranijih prevaziđenih deoba u našoj literaturi). U odnosu na ovakve časopise, izdiferencirane po afinitetima, progresivna javnost i Savez komunista u dva slučaja

treba da nastupaju kritički; ako bi ta diferencijacija predstavljala paravan za ideološko-političke diferencijacije neosocijalističkog karaktera; ili — ako časopis zapadne u takve koterijske neprincipijelnosti da počne da šteti razvoju oblasti kojom se bavi, odnosima komunista koji tu rade, opšte-kulturnoj atmosferi, oficijelnih rasprava i tome slično.

3. O RADU REDAKCIJA

Sledeću grupu problema u odnosu Saveza komunista i časopisa čine neka shvatanja koja se povremeno ispoljavaju u radu redakcija. Pre svega, to su oni stavovi koji se tiču političkih aspekata uređivanja časopisa. Prema nekim, na primer, nema smisla ulaziti u bilo kakvu idejno-političku i drugu procenu stavova autora pojedinih priloga, jer redakcija ima zadatak da tekstove pribavlja i priređuje za publikovanje, a vrednovanje stanovišta je isključivo stvar javne borbe mišljenja. Srod na ovin su i ona mišljenja prema kojima glavni urednici odgovaraju za političku stranu uređivanja, a ostali članovi redakcije za stručnu procenu tekstova. Najzad, ima ponekad otpora i prema opravdanim političkim reakcijama na pisanje časopisa, pa se svako javno ispoljena kritika pojedinih napisa sa idejno političkog stanovišta bez razmišljanja kvalifikuje kao bi-

rokratski atak na slobodu stvaralaštva, kao oblik dogmatskog pritiska na naučno mišljenje, kao nekompetentan sud o pitanjima koja ne mogu po svojoj prirodi biti vrednovana drugim do estetičkim ili naučnim kriterijumima, itd.

Cesto se pravo časopisa za samostaljni i javni angažman shvata kao neophodnost stalnog divergiranja od tekuće politike, bez obzira kakva je ona. Veštački se onda vrednuje stepen angažovanosti i borbenosti časopisa ne prema tome šta zaista zastupaju u njemu sadržani prilozii, nego — koliko odstupaju od „zvanične“ politike. Čak i neki komunisti rado dele politiku i ideologiju na „zvaničnu“, pod kojom podrazumevaju forunske stavove i na „revolucionarno-slobodarsku“, koju ispoveda „uvek progresivna“, „prava“, „ne konformistička“ itd. inteligencija.

Ovde, dalje, spadaju pojave povremenih otpora na grupaske pokušaje uzurpiranja pojedinih časopisa za sopstvena glasila, konformizam u odnosu na pojedine tendencije u našem idejnom životu i neukusno protažiranje stanovišta svojih istomišljenika, bez ikakve odgovornosti i bez obzira na nivo priloga u kojima su ta stanovišta sadržana. Sve ovo paralise istinsku borbu mišljenja, jer se prema mišljenjima saradnika određuje ili navijački afirmativno ili zagriženo negativno. A to dovodi i do začarivanja redakcija u uzak krug

saradnika, što onemogućava prirodnu i poštena afirmaciju mišljata autora koji ne pristaju na razne koncesije, itd. Otud Savez komunista ovome treba odlučno da se suprotstavlja, pre svega, sasvim određenim zaiajanjem za izgradnju i poštovanje elementarnih kulturno-etičkih normi javnog publicističkog angažovanja.

Sem toga, u stilu rade redakcije naših časopisa treba promentii mnoga obeležja: sada ne mali broj časopisa uređuju, kako se to slikovito kaže, „poštanski sandučići“, a ne redakcija. Nema dovoljno planiranja brojeva, nema pedagoškog rada sa mladim saradnicima, mnogi časopisi nisu i inicijatori i stecišta intelektualnih diskusija, nego postoje samo između korica. Nema katkad ni najneophodnije borbe za kvalitet; objavljuje se skoro sve što stigne, bez obzira na neoriginalnost, kvazi-učenost i improvizatorstvo. I redakcije, a i Savez komunista ne retko kao idejno pitanje veoma uzbuđi neko ekstremno mišljenje, i to ne mora da bude bez razloga; niti je negativno; ali ne valja što smo i kulturno, i politički prilično ravnodušni prema pojavi sivo mediokritetskog mudrovanja na stranicama naše periodike, a što to ni redakcije, ni Savez komunista još uvek ne smatraju krupnim idejnim problemima našeg duhovnog života.

žika BERISAVLJEVIĆ